

DE RIVIERPARELMOSSSEL *MARGARITIFERA AURICULARIA* SPENGLER, 1793 IN DE RIJN

[Verslagen van onderzoek en excursies i.h.k.v. het Atlasproject Nederlandse Mollusken 14]

door

R.G. Moolenbeek

De herontdekking van levende rivierparelmoossels (*Margaritifera auricularia*) in de Ebro in noordoost Spanje heeft de belangstelling voor deze bedreigde diersoort de laatste jaren weer doen opleven. Vooral in Spanje wordt er door diverse onderzoekers (Ramos, 1998; Araujo & Ramos, 1998) onderzoek verricht met betrekking tot oorspronkelijke verspreiding, reproductie etc.. Over het vroegere voorkomen in Nederland rapporteerde Kuijper (1988) al eens in Basteria. Enige jaren geleden wees ons medelid J. Nienhuis mij op een interessant exemplaar in onze collectie. Het is een doublet met als vindplaats 'le Rhin' [Rijn] en het komt uit de verzameling van een van oorsprong Duitse (Westfalen) apotheker Joan Coenraad Brandt (1703/4-1791), toen woonachtig op de Zeedijk in Amsterdam. Brandt bezat een uiterst interessante en waardevolle schelpencollectie die na zijn dood in 1792 werd geveild en decennia later voor een aanzienlijk deel aan het Zoölogisch Museum van Artis werd geschonken. Deze collectie werd later eigendom van de Universiteit van Amsterdam alwaar het tot op de dag van vandaag nog bewaard is gebleven. Hoe Brandt aan het exemplaar is gekomen en hoe juist de vindplaats is zal altijd wel een vraag blijven. Het is echter een zeer gaaf exemplaar, met ligament en periostracum intact, dat zeer vermoedelijk levend dan wel vers dood verzameld is. De lengte is 110 mm, de breedte 62 mm (zie foto op pag. 32).

Over het voorkomen van de Rivierparelmoos in de rivier de Rijn is niet veel bekend. Turner (1987) toont aan dat de soort niet uit Zwitserland bekend is. Ehrmann (1933) verwijst naar Lamarck, 1819, die de soort vermeldt 'im Rhein'. Verder neemt hij vondsten uit het Palaeo- en Neolithicum en uit Romeinse nederzettingen. De meest recente vondsten uit een oude arm van de Rijn werden aangetoond door Lauterborn (vide Ehrmann, 1933), die ca. 400 jaar oude exemplaren nabij Ludwigshafen vond. Ook de melding van Kuijper (1988) betreft een vondst van fragmenten in een oude Rijn-arm nabij een Romeinse nederzetting.

Een conclusie over het voorkomen van de Rivierparelmoos in de Rijn in de 18e eeuw is aan dit epistel helaas niet te verbinden.

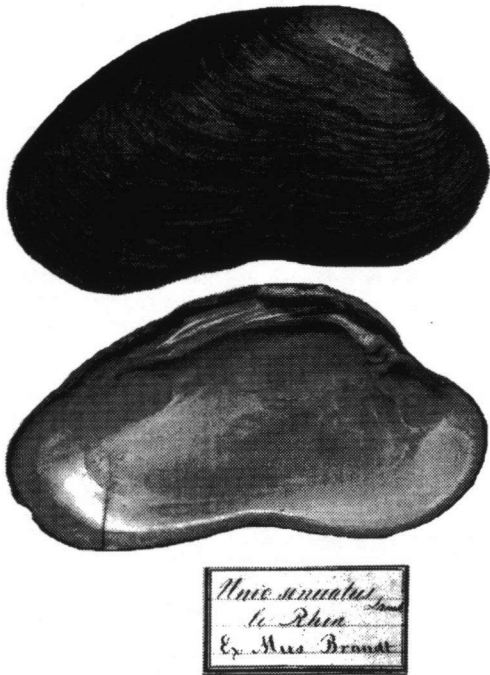
Summary

In the collection of the Zoological Museum Amsterdam a well preserved specimen of *Margaritifera auricularia* originating from the river Rhine is present. It belonged to the collection of J.C. Brandt, which was auctioned in 1792. The reliability of this record is unknown.

Literatuur

- Araujo, R & M.A. Ramos, 1998. *Margaritifera auricularia* (Unionioidea, Margaritiferidae), the giant freshwater pearl mussel rediscovered in Spain. *Graellsia* 54: 129-130.
 Ehrmann, P., 1933. *Mollusca*. Tierwelt Mitteleur. 2(1): 1-264. Leipzig.
 Kuijper, W.J., 1988. Over het vroegere voorkomen van de rivierparelmoos *Margaritifera auricularia* in Nederland. *Basteria* 52: 133-137
 Ramos, M.A., 1998. Implementing the habitats directive for mollusc species in Spain. *J. Conch.*, Spec. publ. 2: 125-132.
 Turner, H., 1987. *Margaritifera auricularia* in der Schweiz- eine Fehlmeldung und ihre Aufklärung. *Mitt. dtsh. Malakozool. Ges.* 40: 21-23.

Adres van de auteur:
 Zoölogisch Museum Amsterdam
 Afd. Malacologie
 Postbus 94766
 1090 GT Amsterdam

Margaritifera auricularia Spengler, 1793

[Hooft bij: Moolenbeek, De Rivierparelmossel *Margaritifera auricularia* Spengler, 1793 in de Rijn. Pags 31-32]

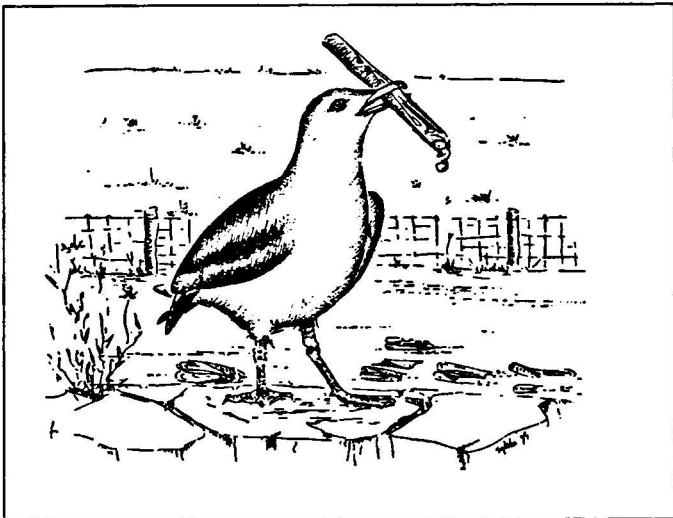

Fig. 1 Zilvermeeuw bezig met het schudden van een juist gevangen *Ensis directus*. (Tekening Sytke Dijkse)

[Hooft bij: Cadee, G.C. Fragmentatie van *Ensis directus* schelpen door zilvermeeuwen. pp. 32-38]